

סינדרום סאלח שבת

לפני
שנים
אחדות

צילון

צילום: רוני בלחון

אגף ההכנסות בעיריית אילת אחרי השיפוץ צילום: רוני בלחון

עיצוב

התבקשתי לתכנן ולעצב חלל למשרדי אגף ההכנסות בעיריית אילת. נתוני הפתיחה היו 400 מ"ר, במראה טיפוסי ביורוקרטי שאנחנו מכירים מרשויות רבות: קירות בגוון ירוק בהיר, ערבוביה של מחיצות גבס שתוחמות משרדים שונים, ואזור המתנה צמוד לאזור קבלת הקהל. מובן שלא הוקדשה מחשבה ליצירת חללים אינטימיים שבהם האזרחים יוכלו לדבר עם הפקידים. עובדי האגף צחקו כשסיירתי שם לראשונה. "כבר היו כאן לפניך", הם אמרו, "ובטח יהיו עוד אחריך. שיפוץ כבר לא יקרה כאן".

מעדיפים את הרע והמוכר

אך הפעם לעירייה היו תוכניות אחרות. היא התכוננה במלוא הכנות והמרץ לשיפוץ הזה, וגייסה את כוחותיה הטובים ביותר, לרבות יועצים חיצוניים. כך מצאתי עצמי חלק מוועדת היגוי רחבה שכללה את מנכ"ל העירייה, דוקטור לפסיכולוגיה בעל חברה לייעוץ ארגוני, ועוד כמה מנהלים בכירים מהאגף ומחוצה לו. הפסיכולוג והצוות שלו החלו בעבודת המחקר שלהם: מיפוי של בעיות, מענות, צרכים, יעדים ושאר מיני ירקות, ואילו אני התחלתי במיפוי החלל, מדידות, תוכניות מהארכיב, פרוגרמה, חזיתות ושאר פירות ארכיטקטוניים וטכניים למדי.

הפרויקט קרם עור וגידים בהנהגתו של צוות ההיגוי, והוחלט על מועד להצגת ביניים בפני עובדי האגף. ביום שנקבע הצגנו להם את הפרויקט, אך למרבה הפלא הם לא ממש אהבו את מה שהכנו בעמל רב. צוות חדור מוטיבציה כמונו לא נבהל מהתנגדות, וקבענו פגישה נוספת רק עם המנהלים, כדי לעבור יחד על התוכנית והצרכים שלהם, ובעיקר כדי לשמוע אותם. בפגישה השנייה נחשפנו לתופעה מוזרה ביותר, שעם הזמן קיבלה את השם המשעשע "סינדרום סאלח שבת". התברר לנו, למרבה הפלא, שגם כאשר המצב הקיים רע, מכוּער בכל קנה מידה ומשרה אווירה מדכאת לכל הדעות, לעובדים ולקהל כאחד - עובדי האגף לא רוצים שינוי. המוכר, מיושן ככל שיהיה, משרה עליהם תחושת ביטחון כלשהי.

הם יודעים היכן נמצא כל דבר ואיפה כל אחד יושב, ומתברר שמצב רע ממושך הופך ל"רע שלנו" והוא מקבל עדיפות על כל מצב אחר - גם על הטוב יותר. מכיוון שישב לימיני דוקטור לפסיכולוגיה, שחשבתי שחבל יהיה לא לנצל את כישוריו, לחשתי לו באוזן: "דוקטור, הגענו למבוי סתום, הם לא רוצים את השיפוץ".

שינוי דורש הטמעה

"זה קצת מזכיר לי משהו", אמרתי לו בשיחת הטלפון למחרת, והתחלתי לשיר את הפזמון המוכר של סאלח שבתי: "לא רוצים שיכון, רוצים מעברה!" ובכל זאת, לא התייאשנו. המשכנו בתהליך שאט-אט הוטמע ואולי הפך כבר קצת ל"שלנו". יותר ויותר התרגלו שם לרעיון שזה יכול להיות שונה.

מדי פעם, כשאני בסביבה, אני נכנסת לבקר שם, ותמיד מקבלים אותי שפע של חיוכים חמים. אני נהנית בכל פעם מחדש מהיצירה הנהדרת הזו, שמצליחה לרכך את הממתינים בתור.

אחרי הניסיון הזה ואחרים, אני כבר פחות נבהלת מהתנגדויות מהסוג הזה. שינויים רדיקליים דורשים הטמעה. צריך להתרגל אליהם. התכנון והעיצוב הם לא רק עבודה אדריכלית.

מתברר שבדרך לכל שינוי כזה, צריך לעבור בין המעברה המוכרת לדירה שעלולה להיראות מנוכרת.

הכותבת היא אדריכלית